

« zurück blättern vor »

KIERAT subst. m., ab 1518; auch *kierad*. **1)** ‘waagerechtes Rad, das von Zugtieren oder Menschen bewegt wird und zum Ziehen von Lasten oder Antrieb von Maschinen genutzt wird’ – ‘poziome koło obracane przez zwierzęta pociągowe lub ludzi, służące do wyciągania ciężarów lub do napędu maszyn’: (1564) 1962–1964 LustrKraK II 52, SPXVI *z tej [góry] kruszec kieradem wyciągano*. o 1584 WujPos 369, SPXVI *nie mogą przyść do pokuty / dla spraw y trudności świeckich / ktorými fie ták vplelli / iż záfwe nędznicy by wkieracie chodzą*. o 1745 Chrościń.Aman D2r *A ná frzod Miafta gdzie były kieraty, Rynki, ulice y Panięce Dwory, [...] płakał*. o (1843–1846) 1885–1887 Baliń.M.Polska II 130, DOR *Łupią miasto i uprowadzają 80 koni, ktorými za pomocą kieratów, czyli kotowrotów, wyciągano wodę z kopalń*. o †1925 Reym., LSP *chodził jak ten koń w kieracie, co i nie popędzany a w kółko biega, póki go nie zatrzymają*. o 1936 Unił.Żyto 237, DOR *Nie zawałiła się jeszcze zmurszała chata, stodoła oraz kilka marnych klitek, pośrodku ktorých mieścił się drewniany kierat obracany czterema parami wołów w jarzmie*. o 1952 Braun Lewanty 297, DOR *Praca szła szybko. Kierat puszczano w ruch, młocarnia terkotała równo*. – (SŁA), SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR. **2)** ‘übertr. schwere, monotone oder lärmende Arbeit’ – ‘przen. ciężka, monotonna lub hałaśliwa praca’: 1564 Prot C2, SPXVI *Ani mi Boże day być w tym twoim kieracie*. o (1601) 1618 Petr.Ek. 55, L *Dla Xantypy żył Sokrates zawsze by w kieracie*. o (1621) 1643 CN *Jak w kieracie abo młynie tam grzmot, trzażk*. o (1691) 1907 Pot.Ogr.Fr.1 15 *Ciężkiż na starca młoda żona kierat*. o 1690–1693 Chrośc.Luk. 236, L *Furye mściwie łupią go po boku, Sumnienie rozruch czyni iak w kieracie*. o (1915–1944) 1950 Staff L.Poezje III 111, DOR *Zmuszony stąpać ciężko, krok po kroku, w kieracie wiecznie powrotnych pór roku, jakże pragnąłeś spocząć*. o 1982 Bugajski 130 *gdy ma się dość siły, by wyrwać się z codziennego kieratu krytycznych powinności, kiedy wyzwala się krytyk spod dyktatu [...] zobowiązań redakcyjnych*. – (SŁA), SPXVI, L, SWIL (fig.), SW (stp.), LSP, DOR (przen.). **3)** ‘Ort, an dem körperlich schwer gearbeitet wird’ – ‘miejsce ciężkich robót, więzienie’: 1579 Gil.Kat. 306, L *Obciążony ustawicznymi pracami, iakoby był na galerach albo w kieracie, albo w Babilonii, albo w Egipcie*. o 1696 Bardz.Tr. 353, L *Ereb [...] otwiera kieraty, Z piekielnym światłem Parki wybiegają*. o 1828–1829 Motyl nr 28 s.160, WIECZ *Nim ten liter twoich kierat wyda światu, żeś literat, więzienia zamknięcie*. o [LBel.] 1925 Wikt.Burek 82, DOR *W kieracie wyteżającej pracy wysechł, sposepniał*. – CN, TR, L, SWIL (prze.), SW (stp.), LSP, DOR. ♦ **Var:** *kierad* subst. m., [hapax] (1564) 1962–1964 LustrKraK II 52, SPXVI – nur SPXVI; *kierat* subst. m., 1564 Prot

C2, SPXVI – (SLA), SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR. ◊ **Etym:**
nhd. *Kehrrad* subst. n., ‘technisches Werkzeug, v. a. im Bergbau’, GRI, nur
für Inh. 1. ◊ **Konk:** ↑ *gapel*. ◊ **Der:** *kieratny* adj., [hapax] (1518) 1961
OpisŻup 548, SPXVI *Item omnes equos kierathne et dolne medela revidere
ac subferrare*. Nur für Inh. 1; *kieratowy* adj., ‘auf ein Lastenrad bezüglich;
auf Schwerarbeit bezüglich’, (1905) 1950 Zap.G.Mił. 379, DOR *Zapadłe
piersi, brzuch, tworzyły całość, na wskroś zjedzoną życiem i nędzą
kieratowej pracy*. Zuerst geb. DOR, nur für Inh. 1, 2; *kieradnik* subst. m.,
‘Pferdeantreiber im Bergwerk’, zuerst geb. SW, nur für Inh. 1.

« zurück blättern vor »